

เรื่องจากปก

พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์

อาจารย์ประจำสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล

อ่าน (ใหม่) เรื่องสั้นว่าด้วย "การอยู่รวมกัน"

ในสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้

ในรอบหนึ่งทศวรรษแห่งความรุนแรง (พ.ศ.2547-2557)

โหมโรง

“มันเป็น ‘รอยแยก’ กลางกลางที่ดู...ทุเรศทุรัง... ที่เด็ก ป.4 ดูก็นึกว่ามันไม่ใช่เทรนด์ของแฟชั่นทรงผมแบบใหม่แต่อย่างใด แต่เป็นรอยแยกที่ดูคล้ายๆ กับคนหัวล้านแบบชะโงกดีแปลก” (ชาติวุฒิ บุญยรักษ์, 2549, น. 319-320)

ข้อความข้างต้น มาจากเรื่องสั้นที่ประพันธ์กรจใจผูกเรื่องให้พระเอกของเขา คือ “จักรกฤษณ์” ตัดสินใจเดินเข้าร้านตัดผมในวันที่เหตุการณ์ความรุนแรงที่มีลยิด กรือเซะกำลังปรากฏเป็นข่าวส่งไปทั่วสารทิศผ่านช่องทางการสื่อสารที่ทรง ประสิทธิภาพในการบอกเล่าเรื่องราวให้ได้รับทราบทั้งภาพและเสียง เพียงแต่ใน ร้านที่เขาเข้าไปมีช่างตัดผมที่มีได้เป็นไทยพุทธเหมือนกับคนส่วนใหญ่ของประเทศ นี้เท่านั้น

ภาพความรุนแรงที่นำมาสู่ความตายของคนมุสลิมจำนวนมากที่ถูกนำเสนอ ผ่านข่าวสารจากโทรทัศน์สร้างความ “สะใจ” ให้กับช่างตัดผมที่เป็นคนไทย นับถือศาสนาพุทธในร้านปรากฏผ่านคำพูดที่ว่า “สมน้ำหน้าแมง ตายๆ สะได้ก็ดี เลือกว่านายกันดีนี่” ขณะที่ช่างตัดผมชาวมุสลิมทักท้วงด้วยเห็นว่าไม่ว่า ชาวมุสลิมหรือใครที่ตายต่างก็เป็น “คนเหมือนกัน” ทว่าอคติทางชาติพันธุ์ และความ เป็นชาตินิยมในความเป็นไทยที่วางอยู่บนฐานพุทธศาสนา และอาจจะรวมถึง ความเกลียดชังที่มีต่อ “มุสลิม” หรือ “แขก” ดูจะกลบคุณค่าความเป็น “คน” ไปเสียสิ้น เพราะคำถามถึงความเป็นไทยจากเพลงโฆษณาที่ส่งผ่านสื่อดังมาว่า “เป็นคนไทยหรือเปล่า...” (น.319) ดังชั้น ความรู้สึก “ชาติพันธุ์นิยม” (ethnocentrism) ก็ถูกปลูกให้ร้อนลุกโชนจนเกินจะควบคุมไว้ได้ โศคร้ายตกที่ พระเอกของเรื่องที่กำลังนั่งรอให้ช่างปั้นแต่งทรงผมสกินเฮด แต่กลับกลายเป็น ได้ทรงคล้ายชะโดตีแปลงมาแทน ประพันธ์กรเหน็บแนมทิ้งท้ายไว้ว่า “หลายคน เมื่ออ่านถึงตรงนี้อาจเกิดอาการจุกจนหัวเราะไม่ออก”

* ส่วนหนึ่งของงานชิ้นนี้เคยนำเสนอในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3 ระหว่าง วันที่ 8-9 ธันวาคม 2554 จัดโดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แต่ผู้เขียนได้นำกลับมาอ่านใหม่และเพิ่มเติมงานที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2552-2557 โดยพยายามติดตามเรื่องสั้นต่างๆ เท่าที่จะเข้าถึงได้ ซึ่งอาจจะยังมีเรื่องสั้นที่ผู้เขียนยังเข้าไม่ถึงต้นฉบับหรือลี้ลลออกจากสายตาของผู้เขียน ไปบ้าง อย่างไรก็ตาม หหากจะมีคำติติงใดๆ ผู้เขียนยินดีน้อมรับ และโปรดกรุณาส่งคำท้วงติงของท่านได้ที่ email n.padtheera@gmail.com จักขอบคุณยิ่ง

¹ คำถามชุดใหญ่ที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นอคติของความเป็นไทยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ ภาษา และ ศาสนา ด้วยความเป็นคนไทยถูกทักท้วงว่าต้องเป็น คนที่นับถือศาสนาพุทธมาช้านานอันเป็นผลมาจากประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนาที่เข้ามาอิทธิพลต่อผู้คนในดินแดนนี้มายาวนาน และ ข้อเท็จจริงที่คนส่วนใหญ่ของประเทศไทยนับถือศาสนาพุทธ ผลิตผลของโครงสร้างการเมือง การปกครองและสังคมจึงเกี่ยวข้องกับ พุทธศาสนาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ข้อความข้างต้นเป็นฉากหนึ่งในเรื่องสั้นชื่อ “รอยแยก” ที่ผู้เขียน คือ ชาติวุฒิ บุญยรักษ์ (2549) พยายามจะสื่อให้เห็นถึงอคติทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่มีต่อคนกลุ่มน้อยที่นับถือและปฏิบัติวิถีวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามโดยเฉพาะในทางชายแดนใต้ของประเทศ อคติดังกล่าวฝังลึกอยู่ในจิตใจของผู้คนในสังคมที่มีฐานวัฒนธรรมหลักวางอยู่บนกรอบคิดที่ได้รับการยอมรับกันว่าเป็นกรอบคิดหลักของสังคมการเมืองไทยซึ่งวางอยู่บนฐานจักรวาลวิทยาพุทธเถรวาทมายาวนาน กระทั่งตกผลึกและถูกยึดถือเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำชาติก็ว่าได้ ผลลัพธ์ของการติดกรอบคิดดังกล่าวสะท้อนผ่านการกล่อมเกลாதงสังคมหลายช่องทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งทอดกรอบคิดผ่านสื่อมวลชนในหลายลักษณะ ในที่นี้ ชาติวุฒิแสดงให้เห็นสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวันเมื่อเปิดชมการนำเสนอไม่ว่าจะภาพข่าวหรือรายการต่างๆ ทางหน้าจอโทรทัศน์ไม่เว้นแม้กระทั่งในเพลงประกอบภาพยนตร์โฆษณาประชาสัมพันธ์ชายสินค้ายังเน้นย้ำตั้งคำถามถึงความเป็นคนชาติที่วางอยู่บนฐานคิดความเป็น “ชาติพันธุ์ไทย”

ขณะที่ฉากการเหยียดหยันตอกย้ำเรื่อง “ความต่าง” ที่นำมาซึ่ง “รอยต่าง” ในหัวใจของคนไทยที่ได้นับถือศาสนาพุทธอย่างข่งัดตมที่เป็นมุสลิมในร้านดังกล่าว และคงมิใช่เพิ่งเกิดขึ้นในขณะนั้น เพราะคำว่า “แขก” ที่หมายถึงการเรียกขานขนานนามว่า “เป็นคนอื่น” อาจเทียบเคียงได้กับการเรียกขานคนไทยเชื้อสายจีนว่า “เจ๊ก” ในอดีตซึ่งมีแง่มุมของความด้อยกว่าและมีกลิ่นอายเชิงหมิ่นแคลนถากถาง หากแต่ห้วงเวลาของคำว่า “เจ๊ก” ได้ผ่านพ้นไปก่อนหน้านี้ อย่างขมขื่นไม่น้อย² ในบางช่วงเช่นเดียวกับที่ “แขก” ต้องเผชิญในระยะหลังๆ มา นี้ โดยเฉพาะเมื่อความรุนแรงระลอกปี พ.ศ.2547 ถูกจุดขึ้น ครั้นความอดทนเดินทางถึงขีดสุด การตอบโต้ด้วยความรุนแรงจากคนที่ถูกหมิ่นในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งชาติวุฒิได้ชี้ให้เห็นผ่านถ้อยคำว่า “เป็นคนเหมือนกัน” จึงเกิดขึ้น

² ผู้สนใจโปรดพิจารณางานของ เกษียร เตชะพีระ (2548) “เจ๊กและแขกกับสังคมไทย: พินิจปัญหาคนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูจากประสบการณ์คนไทยเชื้อสายจีน,” รายงานนำเสนอในการประชุมกลุ่มย่อยกลุ่มที่ 1.

น่าสนใจว่า ความขัดแย้งอย่างรุนแรงมิได้ส่งผลต่อคู่ขัดแย้งโดยตรง หากแต่ส่งผลกระทบต่อสังคมหรือคนอื่นที่อยู่ใกล้เคียง หรืออยู่ร่วมในเหตุการณ์ไม่ว่าจะเต็มใจหรือไม่ก็ตามโดยไม่ต้องสงสัย กรณีของ “จักรกฤษณ์” เป็นเพียงหนึ่งในตัวอย่างของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงอย่างไม่ทันได้ตั้งตัว

ฉากละครตอนที่จักรกฤษณ์ตกเป็นเหยื่อความรุนแรงระหว่างช่างตัดผมสองฝ่าย สะท้อนภาพความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมเช่นเดียวกับที่ผู้คนในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องประสบเหตุดังที่ปรากฏเป็นข่าวตามหน้าสื่อมวลชนต่างๆ มาตั้งแต่ต้นปี 2547 ทั้งคนไทยพุทธ และคนมลายูมุสลิม รวมถึงคนจีนและที่ไม่สามารถบ่งชี้ได้แต่ถูกระบุว่าเป็น “อื่นๆ” (others) (Srisompob Jitpiromsri, 2010, p. 245) ต่างก็ตกเป็นเหยื่อของความขัดแย้งอย่างรุนแรงชนิดที่ถึงตายรายวัน (everyday deadly conflict) ไม่ต่างกัน

คำถามที่ถูกจุดขึ้นในใจว่า ผู้คนในสังคมชายแดนใต้สองกลุ่มศาสนาและชาติพันธุ์ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่างๆ มานานว่าเป็นสองกลุ่มหลักที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่ชายแดนใต้ แม้ต่างสมานต่อหลักธรรมคำสั่งสอนทางศาสนาที่แตกต่างกัน คือ พุทธ และ อิสลาม ทว่าพวกเขาก็เคยอยู่ร่วมกันด้วยดี และต่างก็เคารพในวิถีวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน แต่ความรุนแรงรูปแบบใหม่ที่ถึงกับฆ่า

สังหารพระภิกษุสงฆ์ในพุทธศาสนาระหว่างวันที่ 22-24 มกราคม 2547 (ไทยรัฐ, 24 มกราคม 2547) นำมาซึ่งร่องรอยร้ายฉานในความสัมพันธ์ของผู้คนสองวัฒนธรรมหลัก ขณะที่เกราะป้องกันทางวัฒนธรรมดังกล่าว ยังคงถูกความรุนแรงคุกคามซ้ำเน้นเรื่อยมาในอีกหลายเหตุการณ์ที่ผู้ก่อเหตุมุ่งเป้าไปที่ศาสนบุคคลของทั้งสองศาสนาจนดูเหมือนว่าจะไม่อาจอยู่ร่วมกันได้

อันที่จริง สภาพสังคมชายแดนใต้หาใช่มีเพียง “ทวิลักษณ์” เพียงแค่พุทธ และมุสลิมเท่านั้น แต่ยังมีความเป็นอื่นที่ดำรงอยู่ร่วมกัน เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม³ ดังปรากฏในเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายชิ้นในฐานะที่เคยเป็นเมืองท่าค้าขาย เป็นอาณาจักรที่เคยเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต (ครองชัย หัตถา, 2541) หากแต่มักไม่ค่อยได้รับการกล่าวถึงเท่าใดนัก

ทำไมต้องอ่านเรื่องสั้น

ในขณะที่งานวิจัย สารคดี และข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาชายแดนใต้ ได้รับความสนใจนำเสนออีกอย่าง ดาซดินผ่านช่องทางการสื่อสารอื่นๆ ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจในโลกของวรรณกรรมก็ชวนให้ค้นหาความหมายของการสะท้อนภาพความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมชายแดนใต้ เห็นได้จากปรากฏการณ์เรื่องสั้น บทกวี นวนิยายเกี่ยวกับชายแดนใต้ในรอบสิบปีที่

³ ความน่าสนใจยิ่งกว่านั้นคือ อันที่จริง โครงสร้างของสังคมการเมืองชายแดนใต้มีได้มีเพียงคนสองกลุ่มใหญ่ที่ถูกจัดแบ่งโดยความต่างทางศาสนาและชาติพันธุ์ว่าเป็น มลายูมุสลิม และไทยพุทธเท่านั้น ทว่ามีคนไทยเชื้อสายจีน และอื่นๆ และที่สำคัญคือ ชาวไทยกลุ่มเล็กๆ ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก รวมถึงนิกายโปรเตสแตนต์รวมอยู่ด้วย งานวิจัยระดับปริญญาเอกเกี่ยวกับชาวคาทอลิกในชายแดนใต้มีจำนวน 1 ชิ้นเป็นผู้เขียนเอง (2556) ส่วนงานที่พูดถึงคนไทยเชื้อสายจีนเล่มหลัก คือ งานของ แพร่ ศิริศักดิ์คำเกิง (2546) ขณะที่งานที่พูดถึงคนอื่น ๆ ในสังคมชายแดนใต้ยังมีอีกหลายชิ้นงานซึ่งไม่ยากต่อการจะเข้าถึง หากแต่บทความนี้ผู้เขียนมิได้มีจุดมุ่งหมายจะนำงานเหล่านั้นมาวิเคราะห์ จึงกล่าวถึงเพียงตัวอย่างเท่านั้น

ผ่านมาเพิ่มพูนความสำคัญขึ้นอย่างน่าจับตา โดยเฉพาะเรื่องสั้นหลายชิ้นได้รับประกันคุณภาพ ด้วยรางวัลหลากหลาย และที่น่าสนใจคือ ปรากฏการณ์ เรื่องสั้นการเมืองเรื่อง **กรณีฆาตกรรมโตะอิหม่ามสะตอปา การ์เต** ของ ศิริวร แก้วกาญจน์ (2549) ที่พลาดรางวัลพานแว่นฟ้าไปอย่างน่ากังขากระทั่งเป็นข้อถกเถียงกันอย่างกว้างขวางถึงการไม่ได้รับตัดสินให้ได้รับรางวัล⁴ กรณีดังกล่าว ทำให้เห็นว่าเรื่องสั้นหลายเรื่องมีอิทธิพลต่อสังคมการเมือง และที่สำคัญอาจเป็นภาพสะท้อน “ความจริงในสังคม” ได้อย่างตรงไปตรงมามากกว่างานวรรณกรรมอื่นๆ โดยเฉพาะวรรณกรรมทางวิชาการด้วยไม่ติดกรอบข้อจำกัดเรื่องการใช้สำนวนโวหารหรือกรอบทฤษฎี ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มาของการอ่านเรื่องสั้นเพื่อค้นหาความจริงบางอย่างในสังคมชายแดนใต้ โดยเฉพาะในประเด็นที่เปิดกว้างให้กับความแตกต่างหลากหลาย ได้ปรากฏโฉม ในที่นี้ ผู้เขียนให้ความสำคัญกับมิติการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยสงสัยว่านับตั้งแต่ความรุนแรงถึงตายเดือนสายใยสองวัฒนธรรมให้ขาดวิน การดำรงอยู่ของผู้คนธรรมดาสามัญท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายเป็นอย่างไรทั้งก่อนหน้าและหลังจากที่ความรุนแรงเกิดขึ้นแล้ว โดยจะค้นหาจากการอ่านงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นทางการเมืองที่เขียนขึ้นในช่วงหนึ่งทศวรรษดังกล่าว

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาพสะท้อนการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างผู้คนต่างศาสนาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วง พ.ศ.2547-2557 เพราะวรรณกรรมการเมืองมีความสัมพันธ์กับวิวัฒนาการของสังคมอย่างใกล้ชิด เป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่และเป็นไปของสังคมการเมืองนั้นๆ ด้วยผู้เขียนแต่ละคนต่างเป็นผลผลิตของสังคมการเมืองที่พวกเขาหรือเธออาศัยอยู่ ผลการศึกษาอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ปรารถนาจะทำความเข้าใจ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกาแก้ไขปัญห ความรุนแรงถึงตายที่บนทอนสายสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคมชายแดนใต้ได้นำไปพิจารณาปรับใช้

⁴โปรดพิจารณา “บันทึกกรณีฆาตกรรมรางวัลพานแว่นฟ้า” ใน จุดประกายวรรณกรรม เข้าถึงได้ที่ http://www.bangkokbiznews.com/jud/wan/20060102/news.php?news=column_19520098.html.

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นกับสังคม

นับตั้งแต่คำว่า “เรื่องสั้น” (short story) ปรากฏขึ้นบนผืนบรรณพิภพ ก็มีคำจำกัดความต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย คำจำกัดความเหล่านั้นต่างพยายามที่จะกล่าวให้กว้างมากพอที่จะครอบคลุมงานเขียนที่เรียกว่า “เรื่องสั้น” ซึ่งต้องการความรัดกุมมากที่สุดด้วยเพื่อที่จะ “กัน” งานเขียนประเภทอื่นๆ ออกไป อย่างไรก็ตาม สิ่งหนึ่งที่บรรดาคำจำกัดความต่างๆ ไม่อาจปฏิเสธได้ก็คือ เรื่องสั้น เป็นงานเขียนประเภทบันเทิงคดี (fiction) หรือเป็น “ความเรียงที่มีจินตนาการของผู้เขียนเป็นองค์ประกอบสำคัญ” ดังนั้นจึงเป็นที่เข้าใจและยอมรับกันว่า ความเรียงประเภทนี้ เช่น นวนิยายและเรื่องสั้น ไม่จำเป็นต้องสร้างความน่าเชื่อถือด้วยการใส่ทฤษฎี ข้อมูล ตัวเลขและค่าสถิติ รวมถึงความคิดเห็นของนักวิชาการ⁵ ด้วยความน่าเชื่อถือของงานประเภทนี้ไม่ได้อยู่ที่ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง แต่อยู่ที่ “ความสมจริง” (verisimilitude) อันเป็นความสมจริงของเหตุการณ์ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2548, น.2)

จุดมุ่งหมายทั่วไปของการเขียนเรื่องสั้น ไม่ได้อยู่ที่การนำเสนอความรู้ใหม่ ความคิดใหม่ ข้อเท็จจริงหรือข้อค้นพบ แต่อยู่ที่การนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับโลกและชีวิตแบบอ้อมๆ อย่างเร้าใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง (Lars Ole Sauerberg and others, 1983, p.13) ในขณะที่จินตนาการ (imagination) ของผู้เขียนและความเป็นจริงทางสังคม (social reality) ต่างก็เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของเรื่องสั้นทุกประเภท

⁵ สำหรับเรื่องสั้นและวรรณกรรมในยุคที่เรียกว่า “หลังสมัยใหม่” (postmodern) อาจมีการใช้ข้อเท็จจริงจากประวัติศาสตร์ หนังสือพิมพ์ ตัวเลข ค่าสถิติต่างๆ มาประกอบหรือผสมผสานกับเรื่องราวในจินตนาการ เพื่อให้ผู้อ่านปะติดปะต่อเรื่องราวต่างๆ ด้วยตัวเอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลวิธีหนึ่งในการนำเสนอ ซึ่งจุดเด่นของวรรณกรรมในยุคหลังสมัยใหม่ มี 3 ประการหลักๆ ได้แก่ 1) การนำชิ้นส่วนจากประวัติศาสตร์มาปะติดปะต่อกัน หรือ นำเหตุการณ์จริงกับจินตนาการมาปะปนกัน (juxtaposition) 2) การนำความเป็นจริงต่างประเภทที่ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกันได้ มาเกี่ยวดองกัน (interpenetration of realities) และ 3) การจบเรื่องด้วยความไม่แน่นอน (uncertainty) ผู้สนใจควรอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้ ใน กิรติ บุญเจือ, *ปรัชญาหลังนวยุค: แนวคิดเพื่อการศึกษาแผนใหม่* (กรุงเทพฯ: ฟาใหม่, 2544), น. 79-80 และ 123-138 ; และดูเพิ่มเติมใน เสาวณิต จุลวงศ์. “วรรณกรรมไทยในกระแสหลังสมัยใหม่. *สงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์* ปีที่ 19 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2556) และปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2557)

หากจะใช้ “วรรณกรรม” ประเภทเรื่องสั้นในการพินิจพิเคราะห์การดำรงอยู่ของผู้คนต่างศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะที่ผู้เขียน “เรื่องสั้น” เป็นผลิตผลของสังคมที่ผู้เขียนได้รับอิทธิพลต่อความคิดจินตนาการในการสะท้อนความเป็นอยู่และเป็นไปของผู้คนในสังคมดังกล่าวได้อย่างหนึ่ง เพราะนักเขียนนวนิยายและเรื่องสั้น เป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งในสังคมที่เป็นทั้ง “ประจักษ์พยาน” (eye witness) ของประวัติศาสตร์ และเป็น “สิ่งมีชีวิตทางสังคม” (social being) ที่ไม่อาจดำรงตนอยู่ได้อย่างปลอดภัยจากคุณค่าและอคติแห่งยุคสมัย หากในขณะเดียวกันก็เป็น “ปัจเจกบุคคล” (individual) ที่มีจิตวิญญาณ ความรู้สึก และจินตนาการ นักเขียนในทุกสังคมจึงเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ของสังคมนั้นๆ เรื่องราวและคำบอกเล่าต่างๆ ที่ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาเขียน ย่อมเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีความหมายเสมอ และเป็นไปได้ว่าเป็นสิ่งที่ถูกให้ความสำคัญและความหมายโดยผู้คนในสังคม หรืออาจเป็นสิ่งที่นักเขียนแต่ละคนให้ความสำคัญและความหมายด้วยตนเอง (Herbert P. Phillips, 1985, p. 105)

วรรณกรรมกับสังคมจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ทั้งนี้ เพราะ “กวี” ผู้สร้างวรรณกรรมเป็นสมาชิกของสังคมการเมืองหนึ่งซึ่งมีความเป็นตัวตนของคน 3 สถานะในตัวเอง นั่นคือ การเป็นผู้แต่งหนังสือ การเป็นหน่วยหนึ่งของคนร่วมสมัยนั้นๆ และยังมีสถานะเป็นพลเมืองของรัฐอีกด้วย (วิทย์ ศิวศรียานนท์ 2514, น.183) และการที่ผลงานของกวีได้รับรางวัล⁶ จากการประกวดแข่งขันยิ่งเท่ากับว่าได้รับการยอมรับจากสังคมว่ามีคุณค่าความสำคัญ ในขณะเดียวกัน รางวัลวรรณกรรมก็ส่งผลให้อำนาจของวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลนั้นมีอำนาจเหนือกว่าวรรณกรรมเรื่องที่ไม่ได้รับรางวัลไปด้วย

⁶ เนื่องจากจำนวนของนวนิยายและเรื่องสั้นที่ปรากฏในขอบเขตระยะเวลาในช่วงปี พ.ศ. 2547-2557 ถูกผลิตขึ้นเป็นจำนวนมากและล้นแล้ว แต่มีความน่าสนใจทั้งสั้น ผู้เขียนเลือกที่จำกัดขอบเขตในการอ่านเฉพาะเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลเท่านั้น เนื่องจากว่าการได้มาซึ่งรางวัลย่อมเป็นเครื่องรับประกันได้อย่างหนึ่งว่า เรื่องสั้นนั้นๆ มีคุณค่าต่อสังคมเพียงพอที่จะได้รับการยกย่องเชิดชูไม่เพื่อจุดมุ่งหมายใดจุดมุ่งหมายหนึ่งตามวัตถุประสงค์ของรางวัลนั้นๆ นอกจากนี้ บทบาทของรางวัลวรรณกรรมยังบ่งบอกคุณค่าและความสำคัญอีกหลายประการตามมา เป็นต้นว่า ตำแหน่งแห่งที่ในการจัดวางจำหน่ายในร้านหนังสือที่จะโดดเด่นสะดุดตาแก่ผู้พบเห็นมากกว่าหนังสืออื่นๆ ที่ไม่ได้รับรางวัล และการที่วรรณกรรมหนึ่งๆ จะได้รับรางวัลอาจบ่งบอกถึงการยอมรับคุณค่าในสิ่งที่วรรณกรรมนั้นๆ นำเสนอว่าเป็นสิ่งที่คู่ควรแก่สังคมจะยอมรับด้วยรางวัลวรรณกรรมมิได้มีบทบาทเพียงช่วยเพิ่มยอดขาย หรือ เป็นบำเหน็จชีวิตให้กับนักเขียนเท่านั้น หากแต่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างบรรทัดฐานทางวรรณกรรม อันจะมีผลต่อเนื่องไปถึงการสร้าง เสพ และตีความวรรณกรรมด้วย (ชูศักดิ์ ภักทรกุลวิชัย, 2545, น.31) แต่หลายกรณีก็นอกเหนือไปจากนั้น โดยเฉพาะในรางวัลวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคมการเมืองโดยตรงอย่าง รางวัลวรรณกรรมและกวีพานแว่นฟ้า เป็นต้น

ในช่วงปี พ.ศ.2547-2557 ที่งานศึกษาชิ้นนี้กำลังดำเนินไปนั้น สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคมการเมืองจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นช่วงที่ความรุนแรงในพื้นที่ภาคใต้ทั้ง 4 จังหวัด (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และบางส่วนของจังหวัดสงขลา) ปรากฏถึงความถี่และความรุนแรงโดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) ห้วงเวลานับจากปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมาหลังเหตุการณ์ปล้นปืนจากค่ายอิงคยุทธบริหาร พร้อมๆ กับปรากฏการณ์ความสนใจของนักเขียนที่ถ่ายทอดเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในจังหวัดภาคใต้ ทั้งที่เป็นนักเขียนที่มีความผูกพันกับพื้นที่โดยตรงและนักเขียนที่ไม่ได้ผูกพันกับพื้นที่โดยตรงแต่ได้ใช้ฉากหรือเหตุการณ์ประสบการณ์ความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นฉากในการเดินเรื่อง ถักทอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านงานวรรณกรรมทั้งเชิงวิชาการ บทความ รายงาน หรือ รายงานการวิจัย หนังสือ รวมไปถึงวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น นวนิยาย ซึ่งถูกจัดวางตามหน้าร้านหนังสือต่างๆ ไปมากขึ้น ในขณะที่นักเขียนมืออาชีพที่ไม่เคยเขียนเรื่องราวหรือมีความเกี่ยวข้องกับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เลยก็กลับหันความสนใจมาให้ความสำคัญต่อการศึกษา

ค้นคว้าและนำเสนอเรื่องราวที่ใช้ฉาก หรือ ประวัติศาสตร์ของภาคใต้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการถักทอเรื่องราว เช่นที่ปรากฏในละคร *ร่ายกุนิง* ของ ทมยันตี ที่เผยแพร่ในปี พ.ศ.2551 ซึ่งถือเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจและเป็นที่มาของการเลือกศึกษาการอ่านเรื่องสั้นฉบับนี้ และแม้ว่าในช่วงหลังจากปี พ.ศ.2555 เรื่องสั้นเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้จะถูกลดทอนความสำคัญลง เพราะมีเรื่องสั้นอื่นๆ เข้ามาแทนที่ โดยเฉพาะเรื่องสั้นเกี่ยวกับมหาอุทกภัยในปี พ.ศ.2554 และการเมืองเรื่องการแบ่งแยกเชื้อชาติ ซึ่งก็เป็นปรากฏการณ์ที่ส่องสะท้อนกลับมายังผู้ประพันธ์ที่เป็นผลผลิตของสังคมการเมือง แต่เรื่องสั้นเกี่ยวกับชายแดนใต้ก็ยังคงมีให้เห็นประปราย กระทั่งผู้เขียนเองซึ่งเคยนำเสนอรายงานการอ่านเรื่องสั้นวรรณกรรมการเมืองเรื่องราวของสังคมพหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ที่เขียนขึ้นระหว่างปี พ.ศ.2547-2551 ไปแล้วเห็นว่าควรที่จะติดตามและวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ปรากฏในเรื่องสั้นเพิ่มเติมดังที่นำเสนอในบทความชิ้นนี้ในลักษณะของการ “อ่านใหม่ และ อ่านเพิ่ม”

ควรต้องกล่าวด้วยว่า ผลจากการสำรวจตรวจสอบงานวรรณกรรมเชิงวิชาการแล้ว⁷ ความสำคัญของงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น หรือ นวนิยายที่เกี่ยวกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏตัวขึ้นมาในห้วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เป็นต้นมาจนถึงปี พ.ศ. 2557 นั้น ก็มีคุณค่าต่อการจะตรวจสอบเรื่องราวความเป็นอยู่และที่จะเป็นไปของผู้คนในสังคมการเมืองจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในมิติที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และนับเป็นความโชคดีที่งานทบทวนองค์ความรู้เรื่องภาคใต้ของอาจารย์แพรยังมีได้นำเสนอการทบทวนวรรณกรรมประเภทนี้ไว้⁸ จึงเปิดช่องให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสอ่านและทดลองนำเสนอผลจากการอ่านวรรณกรรมประเภทนวนิยายและเรื่องสั้นที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ.2547 มาจนถึงปี พ.ศ.2557 ได้ นอกจากนี้การที่จะเข้าใจประวัติศาสตร์อีกด้านหนึ่งของชีวิตทางสังคมของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้นอกเหนือจากวรรณกรรมเชิงวิชาการ เช่น งานวิจัยต่างๆ ที่แพร่ได้รวบรวมไว้⁹ การค้นหาจากเรื่องสั้นที่มีเนื้อเรื่อง และฉากความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้อีก น่าจะชี้ให้เห็นความจริงทางสังคมได้อีกด้านหนึ่ง และอาจเป็นด้านที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนธรรมดาสามัญได้มากกว่าอีกด้วย

บทความนี้ต้องการสำรวจงานวรรณกรรมประเภทนวนิยายและเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลต่างๆ และมีความเกี่ยวข้องความรุนแรงกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547-2557 โดยพิจารณาทั้งในแง่ของ จำนวน เนื้อเรื่อง ฉาก ตัวละคร และองค์ประกอบอื่นๆ ที่หมายถึงและเกี่ยวข้องกับความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อค้นหาสภาพความเป็นอยู่ร่วมกันของผู้คนต่างศาสนาวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสังคมการเมืองพหุศาสนาวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ รวมทั้งค้นหาว่า “รอยแยก” ทางความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมการเมืองดังกล่าวเริ่มปรากฏขึ้นจากสิ่งใด อย่างไร

⁷ งานทบทวนวรรณกรรมของ แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง (2552) ที่ทำมาก่อนหน้านี้ได้รวบรวมและนำเสนอไว้ค่อนข้างครอบคลุมงานวรรณกรรมเกือบทุกรูปแบบ (ดูรายละเอียดในงานของ แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง, ใน ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2552, น.69-194 และในปี 2557 แพรได้นำเสนอรายงานปากเปล่าโครงการที่เธอสำรวจวรรณกรรมชายแดนใต้เพิ่มเติมต่อ สกว.) เพียงแต่ในวรรณกรรมนวนิยายและเรื่องสั้นเท่านั้นที่แพร ยังมิได้นำเสนอ

⁸ ทั้งนี้ ในประวัติศาสตร์การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม พบว่า ในช่วง รอยต่อสำคัญ ของสังคม มักจะพบปรากฏการณ์บางอย่างร่วมกันในงานวรรณกรรม เช่น ในช่วงการเรียกร้องประชาธิปไตย เมื่อก่อนปี พ.ศ.2516 และช่วงประชาธิปไตยเบ่งบาน ระหว่างปี พ.ศ.2516-2519 เรื่องสั้นรวมทั้งวรรณกรรมประเภทอื่นๆ ต่างมีบทบาทในการชี้นำความคิดให้แก่สังคมอย่างชัดเจน โดยใช้วิธีการนำเสนอที่เน้นและให้ความสำคัญกับ“เนื้อหา” มากกว่า “รูปแบบ” ซึ่งแตกต่างจากบทบาทและวิธีการนำเสนอของเรื่องสั้นในอดีตก่อนหน้านั้น (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2548, น.7)

ทิศทางในการอ่าน

เพื่อให้การอ่านในครั้งนี้อ่านไม่ถูกชักนำไปนอกทิศทาง ผู้วิจัยจึงกำหนดเข็มทิศของการอ่านไว้ที่ การอ่านเฉพาะวรรณกรรมทางการเมืองเรื่องความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้รับรางวัล ไตรรางวัลหนึ่งในโครงการประกวดวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น 1) รางวัลวรรณกรรมทางการเมือง พานแว่นฟ้า⁹ 2) รางวัลนายอินทร์อวอร์ด¹⁰ 3) รางวัลกนกพงศ์¹¹ 4) รางวัลประกวดเรื่องสั้น มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย¹² ที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ.2547-2551 ภายใต้คำถามหลัก 3 ประการคือ

1. เรื่องสั้นการเมืองที่ตีพิมพ์ในช่วง ปี พ.ศ.2547 จนถึง ปี พ.ศ.2551 ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับ ที่ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ปะทุขึ้นสะท้อนฉากความเป็นจริงของสังคม การเมืองซึ่งมีความขัดแย้งอย่างรุนแรงชนิดที่ถึงตายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างไร

2. เรื่องสั้นสะท้อนภาพการดำรงอยู่ร่วมกันของผู้คนต่างศาสนาวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ใน สังคมการเมืองจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างไร

3. เรื่องสั้นสะท้อนภาพความแตกแยกทางความสัมพันธ์ของผู้คนในพื้นที่ดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

ดังกล่าวแล้วว่า งานชิ้นนี้เป็นการนำงานที่เคยนำเสนอกลับมาอ่านใหม่และอ่านเพิ่ม ดังนั้น ผู้เขียนจึงเพิ่มเรื่องสั้นที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ.2552-2557 เข้ามาด้วย แม้ว่างานที่เพิ่มเข้ามาจะมีได้เป็น งานที่ได้รับรางวัลใน 4 ประเภทดังกล่าว ทว่าก็เป็นงานที่ได้รับรางวัลอื่นที่น่าสนใจและที่สำคัญ คือ เป็นงานที่สะท้อนภาพของสามจังหวัดชายแดนใต้ที่น่าพิจารณา และผู้เขียนเห็นว่าควรที่จะ นำมาวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่อให้เห็นภาพความเคลื่อนไหวของสังคมชายแดนใต้ที่สะท้อนผ่าน วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น

⁹ ในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐ เพราะโดยตัวโครงการประกวดวรรณกรรมทางการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าเองนั้นก่อตั้งมาโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นรางวัลการประกวดผลงานเขียน วรรณกรรมการเมือง ประเภทเรื่องสั้น และบทกวี ซึ่งจัดโดยสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย และรัฐสภา เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และให้ประชาชนได้ใช้ เสรีภาพแสดงออกทางการเมืองและสืบสานวรรณกรรมการเมืองให้มีส่วนปลูกจิตสำนึกประชาธิปไตย จัดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2545 ต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบัน เท่ากับทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐในการรับรองคุณค่าของวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลไปในตัว หากแต่ในปี พ.ศ.2557 โครงการประกวดวรรณกรรมพานแว่นฟ้าถูกยกเลิกการประกวดด้วยเหตุผลเรื่องความเหมาะสมกับสถานการณ์ทางการเมือง ในช่วงของรัฐบาลคณะรัฐประหาร พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (ประกาศคณะกรรมการรางวัลพานแว่นฟ้า, 2557, ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2557)

¹⁰ ในฐานะที่เป็นองค์กรทางด้านสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีความสำคัญในฐานะของผู้กระจาย “เรื่องสั้น” ในฐานะของสินค้าไปสู่สังคมในวงกว้าง และเป็น รางวัลวรรณกรรมที่จัดขึ้นโดยมุ่งหวังให้เป็นเวทีที่แสดงความสามารถของนักเขียน อีกทั้งเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดงานเขียนใหม่ๆ ที่มีคุณภาพ ในสังคมไทย จัดประกวดครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2542 ต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบัน

¹¹ ในฐานะที่เป็นรางวัลของกลุ่มนักเขียนโดยตรง รางวัลกนกพงศ์ นี้ตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ อุดมคติ และศรัทธาต่องานวรรณกรรม ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ นักเขียนรางวัลซีไรต์ปี 2539 ที่เสียชีวิตเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2549 และเพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมการอ่าน การเขียน การผลิตงานวรรณกรรม ส่งเสริมกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

¹² ในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งเดียวที่อยู่ในระยะเวลาที่กำหนดในการศึกษาครั้งนี้ที่พบว่ามีการประกวดเรื่องสั้นและตัดสินให้เรื่องสั้น เกี่ยวกับความรุนแรงในชายแดนใต้ได้รับรางวัลชนะเลิศในปี พ.ศ.2547 ปีเดียวกับที่ความรุนแรงครั้งใหม่ปะทุขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

หากชนบของการทำงานวิชาการจำเป็นต้องชี้ให้เห็นประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ผู้เขียนกลับไม่เห็นถึงความจำเป็นนั้น เนื่องจากแค่เพียงอ่านแล้วคิดก็ได้ประโยชน์ ประเทืองปัญญาทั้งของผู้เขียนและผู้อ่านเองในตัวของมันเองอยู่แล้ว ในขณะที่ด้วยกัน ผู้เขียนเห็นว่าประโยชน์อันยิ่งใหญ่กว่าที่ผู้เขียนจะบังอาจเขียนในที่นี้ อาจยิ่งใหญ่เกินกว่า ที่ความสามารถของผู้เขียนจะนำเสนอเป็นลายลักษณ์อักษรได้ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเพียง ต้องการชี้ว่า ประโยชน์จากงานทดลองอ่านของผู้เขียนฉบับนี้จะช่วยให้ผู้ที่สนใจและ อยากค้นหาเพื่อทำความเข้าใจสภาพความเป็นอยู่และเป็นไปของผู้คนในจังหวัดชายแดน ภาคใต้ แต่ไม่ใช่อ่านจากงานรายงานทางวิชาการที่ต้องอาศัยฐานความรู้ที่มากพอ หรือไม่ต้องการเสพจากสื่อสารมวลชนอื่นใด อาจจะหันมาหิบบรรณกรรมประเภท “เรื่องสั้นการเมือง” ที่สะท้อนภาพของสังคมการเมืองในสังคมความรุนแรงจังหวัด ชายแดนภาคใต้มาร่วมอ่านให้จบเรื่อง นั่นก็เพียงพอแล้วที่อย่างน้อยที่สุดก็เป็นประโยชน์ จากงานชิ้นนี้จะพึงมี

ผลจากการอ่าน

การศึกษามนุษย์ที่ดำรงอยู่ในสังคมไม่สามารถใช้การอธิบาย (explanation) โดย การหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้เฉกเช่นเดียวกับวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ แนวสัจนิยม (scientific realism) ที่ก้าวขึ้นมาท้าทายวิธีการศึกษาทางสังคมศาสตร์ กระแสหลักอย่างแนวทางปฏิฐานนิยม (logical empiricism/positivism) ซึ่งเคยใช้เป็น แนวทางหลักในการศึกษาสังคมศาสตร์ในแบบดั้งเดิม โดยอาศัยการทำนาย (prediction) ปราบกฎการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการอุปนัย (deductive) ได้ ทว่าในการศึกษาสังคมศาสตร์ แนวใหม่ซึ่งได้รับการยอมรับว่าสามารถทำความเข้าใจสังคมได้อย่างเข้าใจลึกซึ้งความเป็นจริง ทางสังคมมากกว่าโดยอาศัยการตีความ (interpretative understanding/verstehen) บนพื้นฐานของปัจเจกชน และสิ่งแวดล้อมที่อยู่โดยรอบ หรือที่เรียกว่า บริบท (context) โดยมีเงื่อนไขสำคัญของการตีความคือ ภาษา (language) (Keith Webb 1995, pp. 48-62) และการสื่อสาร (communication) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดความ เข้าใจร่วมกัน (intersubjectivity) (Nick Stevenson, 2000, p.25) ระหว่างตัวผู้ถูกศึกษากับสิ่งที่ศึกษา ซึ่งในการอ่านวรรณกรรมการเมืองเรื่องความรุนแรงในจังหวัดชายแดน ภาคใต้นั้น คงไม่มีวิธีการศึกษาใดจะเหมาะเท่ากับการศึกษาด้วยวิธีการตีความโดยอิง อาศัยบริบทแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นตัวตัดสินการเลือก เรื่องสั้นในการนำมาศึกษาวิเคราะห์และตีความเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพความเป็นจริง ของสังคมดังกล่าว

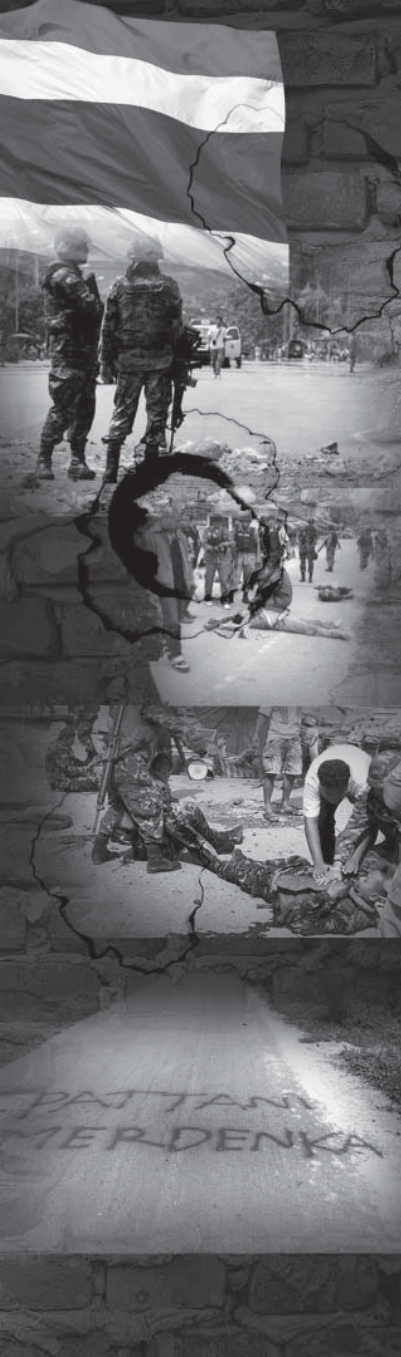
หลังจากที่ผู้เขียนได้ “อ่าน” เรื่องสั้นทั้งหมด 22 เรื่อง และนิยายอีก 1 เรื่อง คือ **พรมแดน** ของ วิศิษฐ์ เฉกกาญจกร (2551) แม้จะมีเนื้อหา ฉาก และเรื่องราวเกี่ยวข้องกับความรักในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่วัตถุประสงค์ของการอ่านครั้งนี้ชัดเจนว่าต้องเป็นเรื่องสั้นเท่านั้น และต้องได้รับรางวัลด้วย จึงจำเป็นต้องตัดการวิเคราะห์นวนิยายเรื่อง “พรมแดน” ออกไป ส่วนเรื่องสั้นที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ.2547-2551 จำนวน 21 เรื่อง ก็เข้าเกณฑ์เพียง 14 เรื่องที่ผู้เขียนอ่านและวิเคราะห์แล้วว่า มีองค์ประกอบครบถ้วนตามที่กำหนดขอบเขตไว้ คือ มีฉากความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการนำเสนอภาพการอยู่ร่วมกันของผู้คน และมีร่องรอยของความแตกแยกทางความสัมพันธ์ต่างศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม ขณะที่การ “อ่านเพิ่ม” เรื่องสั้นที่ตีพิมพ์ในระหว่างปี พ.ศ.2552-2557 อีกจำนวน 14 เรื่อง หลังนี้ แม้จะไม่ได้เข้ากรอบเกณฑ์เสียทีเดียว โดยเฉพาะในเรื่องการได้รับรางวัลในสี่ประเภท ดังที่กล่าวได้ข้างต้น ทว่าก็เป็นผลงานที่ได้รับการยกย่องไม่ว่าจะเป็นตัวประพันธ์เองที่มีชื่อเสียงมาเนิ่นนาน อย่าง ไพฑูรย์ ธัญญา หรือ ไพศาล เหลี่ยมสัน ก็ถือเป็นประพันธ์อีกคนหนึ่ง ที่สร้างสรรค์ผลงานนำเสนอสู่สาธารณะได้อย่างเฉียบคม งดงามจนได้รับรางวัลมติชนสุดสัปดาห์ รวมถึงงานของประพันธ์กรรุ่นใหม่ไฟแรงเลือดเนื้อเชื้อสายของปัตตานีโดยตรง เช่น อุมมีสาลาม อุมาร เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนไม่สามารถเข้าถึงเรื่องสั้นที่เกี่ยวกับชายแดนใต้ได้อย่างครบถ้วนในปีหลังๆ ด้วยข้อจำกัดบางประการ งานที่อ่าน 14 เรื่องจึงอาจเป็นเพียงส่วนหนึ่งไม่ใช่งานทั้งหมดที่ตีพิมพ์ในระหว่างปี 2552-2557 และในบางปี เช่น ปีพ.ศ.2553 วรรณกรรมที่กล่าวถึงสังคมชายแดนใต้ที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้าก็ได้จัดอยู่ในประเภทเรื่องสั้น แต่เป็นบทกวีของ อภิชาติ จันทรแดง จากสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ชื่อ **เงา (ไม่มีใครอยากไปปัตตานี)** (2553)

จากที่อ่านเรื่องสั้นทั้งหมด 28 เรื่อง พอจะสรุปให้เห็นทิศทางการวิเคราะห์ที่ได้ดังต่อไปนี้

1. **เรื่องสั้นเกี่ยวกับความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับรางวัลจากการประกวดวรรณกรรมในช่วงปี พ.ศ.2547-2551** ได้แก่เรื่อง **สิ่งตอบแทน** ของผู้แต่ง วิน วนาดร (2550) ซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศ ประจำปี 2547 มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, **ตานะฮ์อุมมี-แผ่นดินมาตุภูมิ** ของ นก ปักษนาวิน (2548) รางวัลชนะเลิศวรรณกรรมการเมือง รางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 3 ปี 2547 ในขณะที่ปีต่อมา 2548 อรุมา แซ่เดียว และ วันเสาร์ เจริญศรี ส่งผลงานเข้าประกวดเรื่องสั้นและบทกวีการเมือง รางวัลพานแว่นฟ้าเรื่อง **แผ่นดินของใคร** (2548) และ **กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน** (2549) ตามลำดับ ต่างได้รับรางวัลรางวัลชมเชย จากการประกวดด้วยกันทั้งสองชิ้นงาน

ปี พ.ศ.2548 ในโครงการประกวดเดียวกันนั่นเองผลงานของ ศิริวร แก้วกาญจน์ เรื่อง **กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด** แม้จะผ่านเข้ารอบสุดท้ายในการประกวดเรื่องสั้นและบทกวีการเมือง รางวัลพานแว่นฟ้า ปี พ.ศ.2548 แต่ถูกตัดสินไม่ให้ได้รับรางวัลท่ามกลางคำครหา¹³ และผลงานเล่มนี้ก็ถูกส่งเข้าประกวดรางวัลซีไรต์ในปีต่อมา และผ่านเข้าถึงรอบสุดท้ายเช่นกันแต่ก็ไม่ได้รับรางวัลอีกเช่นกัน

ปี พ.ศ.2549 รางวัลชนะเลิศประเภทประชาชน รางวัลวรรณกรรมการเมือง พานแว่นฟ้า ปี 2549 ผลงานของ วิน วนาตร เรื่อง การจากไปของนกเค้า (2550) ได้รับการประกาศให้ชนะเลิศ และในปี พ.ศ.2549 อีกเช่นกัน โครงการประกวดเรื่องสั้นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ครั้งที่ 2 ประจำปี พ.ศ.2549 ก็ประกาศผลการประกวดโดยให้ความสำคัญกับเรื่องสั้นที่นำเสนอให้เห็นภาพความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยประกาศให้เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลเรื่องสั้นยอดเยี่ยมประจำปี 2549 ได้แก่ ผลงานเรื่อง **เกาะซารี...มิตรภาพและความตาย** ของ ปกาศิตแมนไทยสงค์ (2549)

ในขณะที่อีก 2 เรื่องที่เข้าประกวดในโครงการเดียวกัน แม้ไม่ได้รับรางวัลชนะเลิศ แต่ได้รับการตีพิมพ์อยู่ในเล่มเดียวกัน คือผลงานของ ชาตัญญู บุญยรักษ์ (2549) เรื่อง **รอยแยก** และผลงานของนักเขียนอีกคนหนึ่ง คือ วิน วนาตร (2550) เรื่อง **มาตุภูมิเดียวกัน** ทั้งสองเรื่องเป็นหนึ่งใน 25 เรื่องเข้ารอบสุดท้ายรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ประจำปี พ.ศ.2549

งานอีกชิ้นหนึ่งที่โดดเด่นในปี พ.ศ.2550 เป็นผลงานของนักเขียนนาม ดุสิต หวันฯ (2550) ชื่อ **เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน** ซึ่งคว่ำรางวัลชนะเลิศจากการประกวดวรรณกรรมการเมือง พานแว่นฟ้า ครั้งที่ 5 ปี 2550 มาครอง งานชิ้นนี้ชี้ให้เห็นผลพวงของความรุนแรงที่ขยายวงออกนอกสังคมสามจังหวัด

¹³ เสียงต่อต้านจากนักวิจารณ์วรรณกรรมถึงความไม่โปร่งใสในการตัดสิน โดยเฉพาะการตัดสินต่อเรื่อง “กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด” ของ ศิริวร แก้วกาญจน์ ซึ่งถือว่าเป็นผลงานที่ได้สร้างความอื้อฉาวต่อการประกวดรางวัลวรรณกรรมทางการเมืองที่ชื่อว่า “พานแว่นฟ้า” ที่หลายคนพูดเพี้ยนเป็น “พาน(ทองแท้)แว่นฟ้า” หรือชื่อหลายๆ สำนัก (แสร้ง) สะกดผิด เป็น “พาลแว่นฟ้า” เป็นต้น และนวนิยายเรื่อง **กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด** นี้ ก็ถูกตราหน้าจากกลุ่มที่ถูกเรียกว่า “สมุน” ของอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร ว่าเป็นผลงานบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ และได้พยายามใช้อิทธิพลของตนกำจัดหนังสือเล่มนี้ออกจากการประกวดโดยไม่บอกเหตุผลใดๆ จนทำให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านต้องถอนตัวออกจากการตัดสิน เพราะหนังสือเล่มนี้ไม่ได้รางวัล และเพราะพวกเขาไม่ได้ใช้ความสามารถและความรู้ทางวรรณกรรมในการตัดสินจริงๆ หากแต่เป็นใบสั่งจากผู้กุมอำนาจทางการเมืองมาตัดสิน โดยข้อก้งขาในการตัดสินให้รางวัลเกิดปัญหาขึ้นเมื่อการเมืองเข้าแทรกแซงการตัดสินรางวัลในปี พ.ศ.2548 กระทั่งการตัดสินการประกวดในปีดังกล่าวได้รับการต่อต้านจากคณะกรรมการประกวด รวมทั้งเสียงต่อต้านจากนักวิจารณ์วรรณกรรม (บันทึกกรณีฆาตกรรมรางวัลพานแว่นฟ้า (2549) ใน จุดประกายวรรณกรรม ปีที่ 16 ฉบับที่ 6232 เข้าถึงวันที่ 2 มิถุนายน 2552, จาก http://www.bangkokbiznews.com/jud/wan/20060102/news.php?news=column_19520098.html)

ต่อมาในปี พ.ศ.2551 โครงการประกวดวรรณกรรม และกวีพานแว่นฟ้าไม่มีเรื่องสั้นที่เกี่ยวกับความรุนแรง ภาคใต้เข้ารับรางวัล ทว่าโครงการประกวดเรื่องสั้น “หาได้ ใช้เป็น” ระดับครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ร่วมกับ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) บริษัท เนชั่นบุ๊คส์ จำกัด บริษัท นานามีบุ๊คส์ จำกัด และ บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) กลับให้ความสำคัญกับเรื่องราวของผู้คนในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยการประกาศให้ผลงานของ ศีตลา สนิทโกศัย ในเรื่อง **เรือกอและในล้งไม้** (2551) ได้รับรางวัล

ขณะที่โครงการประกวดเรื่องสั้นยอดเยี่ยม นายอินทร์อะวอร์ด ครั้งที่ 4 ปี พ.ศ.2551 ยังคงให้คุณค่าความสำคัญกับเรื่องสั้นที่นำเสนอเรื่องราวของจังหวัดชายแดนภาคใต้เหมือนเดิมและประกาศให้เรื่อง **ลายกริช** ของผู้เขียน ธารา ศรีนุรักษ์ (2551) ได้รับรางวัลเรื่องสั้นรางวัลยอดเยี่ยม ในปีนี้เองที่รางวัลกนกพงศ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการมอบรางวัลแก่นักเขียน ได้ลุกขึ้นมาตีพิมพ์ผลงานเรื่อง **ความขัดแย้งเริ่มตั้งแต่ในส้วม** ของผู้เขียนที่ให้นามปากกาว่า อับดุล ราซิก (2551) เป็นหนึ่งใน 15 นักเขียนเรื่องสั้น. “ดวงตะวันอันเจิดจ้า” รางวัลกนกพงศ์

จากการติดตามอ่านเรื่องสั้นเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง พบว่าสำหรับปี พ.ศ.2554

รางวัลวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ รางวัลพานแว่นฟ้าและใช้ฉากจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ เรื่อง **ไม่มีแผ่นดินอยู่** ของนักเขียน นรพัลลภ ประณูทนต์พาล (2554)

ต่อมาปี พ.ศ.2555 มีเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลชมเชยจากมติชนอะวอร์ด 1 ชิ้น เรื่อง **หมาในสวนยาง** ของไพศาล เหลี่ยมสัน (2556)

ปี พ.ศ.2556 งานเขียนของนักเขียนรุ่นใหม่เรื่อง **ความตายในเดือนรอมฎอน** ของ อุมมีสาลาม อุมาร (2557) นักเขียนจากปัตตานี ก็ได้รับการกล่าวถึงเป็นอย่างมาก ด้วยเป็นงานที่ส่งเข้าประกวดเพื่อชิงรางวัล Young Thai Artist Award 2012 และได้รับรางวัลยอดเยี่ยมสาขาวรรณกรรม นอกจากนี้ ในปีเดียวกันนี้ งานอีกชิ้นหนึ่งของผู้เขียนคนเดียวกันนี้เรื่อง **พี่ชาย** (2557) ก็ได้รับรางวัลชนะเลิศการเขียนเรื่องสั้นหัวข้อ “ผู้คน พลเมือง อารมณ์ความรู้สึกและวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมในชายแดนใต้” ที่จัดโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ต่อมาในปี พ.ศ. 2557 ผลงานเรื่องสั้นอีก 8 เรื่องของเธอได้รับการรวบรวมตีพิมพ์ภายใต้ปก **กลางฝูงแพะหลังหัก** (2557) และทุกเรื่องใช้ฉากสามจังหวัดชายแดนใต้เป็นหลัก โดยตัวละครเอกของเรื่องล้วนแต่เป็นชาวมุสลิม ในขณะที่ตัวละครอื่นๆ ก็มีทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธ และชาวจีน

(โปรดติดตามตอนจบฉบับหน้า)

ภาพประกอบจากเว็บไซต์

www.publicpostonline.com
www.bloggang.com
www.deepsouthwatch.org
www.thaitv3.com
www.oknation.net
www.khonphutorn.com

th.interscholarship.com
www.khaosod.com
news.mthai.com
www.manager.co.th
www.manager.co.th

www.isranews.org
topicstock.pantip.com
www.clipmass.com
www.pathumplay.com
photoinfantry.blogspot.com